

Ofici de Nadal – 23 de desembre 2017

NOTES:

Bon vespre a tothom i benvinguts a la Basílica de Sant Just i Sant Pastor.

L'anunciació als pastors és un episodi del Naixement de Jesús descrit al Capítol Segon de l'Evangeli de Sant Lluç. En ell s'explica que en el moment de la Nativitat, a la mateixa contrada de Betlem hi havia uns pastors que vivien al ras guardant els seus ramats. Un àngel envoltat de llum se'ls va aparèixer i ells es van espantar molt. L'àngel els va dir que no tinguessin por i els donà la Bona Nova, tot indicant-los que trobarien el Nen posat en una menjadora. De sobte va aparèixer al cel un estol d'àngels que van cantar "Glòria a Déu a dalt del cel, i a la terra pau als homes que ell estima". Decidits a seguir el que l'àngel els havia dit, els pastors viatjaren a Betlem i trobaren Jesús, Maria i Josep tal com els havia estat descrit. Aquest episodi segueix amb l'Adoració dels pastors.

L'anunciació als pastors il·lustra la declaració del missatge de Crist a la gent senzilla, en el sentit de les paraules de la Mare de Déu al Magnificat, quan diu que "el Senyor exalta els humils". Els pastors també poden representar el poble jueu, i en combinació amb l'anunci fet als Treis Reis, un de cadascun dels continents coneguts aleshores, la comunicació de la Nova als pobles de tot el món.

A nivell artístic l'anunciació als pastors és un episodi que ha tingut molta presència a les diferents disciplines artístiques. A la pintura va ser un tema rellevant al segle novè, tot i que posteriorment va quedar assimilat a altres escenes com l'Adoració dels pastors i la dels Reis. En el camp musical aquest tema ha estat il·lustrat moltes vegades, tant en l'àmbit de la música culta com en nombroses nadales populars, en especial pel que fa al fragment del "Gloria in excelsis Deo".

Johann Sebastian Bach va decidir compondre l'Oratori de Nadal en els mesos previs a les Festes de l'any 1734 i 1735, esmerçant-s'hi especialment a l'Advent del 1734, tot aprofitant

que en aquell període no s'interpretaven cantates a Leipzig i que això li ofería un cert temps lliure. En emprendre l'obra es va trobar que la repartició de l'Evangeli al llarg de les sis festivitats nadalenques no li permetia disposar d'una estructura narrativa coherent. És per això que va decidir abandonar la seva pràctica usual de composició de les Cantates, on cadascuna estava escrita sobre l'Evangeli del dia i va organitzar el contingut d'una altra manera. Així doncs, l'Anunciació als pastors que avui ens ocupa i que normalment quedaria vinculada al naixement i seria llegida a la primera festivitat, a l'obra de Bach queda segregada i es destina a ser interpretada el segon dia, el 26 de desembre.

L'Oratori de Nadal va ser escrit en major part a partir del material de tres cantates profanes que Bach havia compost recentment, amb els números de catàleg 213, 214 i 215. En concret dues de les àries de la Cantata que avui sentirem pertanyen a les obres comentades: l'ària del tenor "Frohe Hirten" va ser escrita a partir d'una ària de la número 214 "Soneu timbales! Aparegeu trompetes" i la de contralt "Schlafe, mein Liebster" amb material de la 213, "Hercules a la cruïlla", de temàtica mitològica. Va ser crucial la col·laboració de Bach amb el llibretista per poder canviar el text d'aquestes àries i encaixar-lo a la perfecció en el material preexistent. Probablement es tractés del poeta Picander, pseudònim de Christian Friederich Henrici, i col·laborador habitual del músic.

L'obra recull el caràcter bucòlic de l'escena, amb la presència de flautes a la instrumentació i amb una obertura de caràcter "Pastoral" en compàs de 12 per 8. Cal destacar que la d'avui és la única cantata de l'Oratori de Nadal que comença amb una part instrumental, reservant el gran cor pel fragment dels àngels cantant el "Gloria in excelsis Deo".

Finalment dir que malgrat la fragmentació i la reutilització de material, la voluntat de Bach en compondre l'Oratori de Nadal va ser la de crear una obra unitària, independentment que fos interpretada al llarg de sis jornades. Això queda demostrat per la planificació de les tonalitats de les diferents parts, de la utilització al final de la sisena cantata del mateix coral que apareix a la primera, o de la numeració de les parts de forma integral al llarg de les sis seccions. En aquest sentit, la Segona Cantata inclou els números del 10 al 23, tot i que als textos que us hem lliurat, els trobareu renumerats a partir del número 1 per facilitar el seguiment de la interpretació d'avui.

Addicionalment sentirem el "Cant de La Sibil·la", que il·lustra la veu de l'únic personatge de l'antiguitat pagana que es va fer un lloc en el Cristianisme i que anuncia l'Apocalipsi; "Veni, Veni, Emmanuel", obra del músic i pedagog hongarès del segle XX Zoltan Kodaly, escrit sobre la melodia gregoriana homònima; i clourem la celebració amb "Entre flors" d'Antoni Nicolau en versió per a cor mixt de Salvador Mas, sobre un text de Mossèn Jacint Verdaguer, que recrea amb enorme bellesa un episodi domèstic en el que la Mare de Déu presagia el destí tràgic del seu fill i pren consciència de la seva mortalitat com a home.

Com sempre la interpretació d'aquestes obres serà oferida pel cor del projecte, l'ensemble **Barcelona Ars Nova**, liderat per **Mireia Barrera**, aquest cop acompanyats de nou per l'ensemble Vespres d'Arnadí que dirigeix Dani Espasa.

La cerimònia serà oficiada per **Jordi Agustí Piqué**, (...); **Armand Puig**, (...); i **Santiago Bueno**, (...).

També volem agrair a la Basílica de Sant Just i Sant Pastor i a la seva parròquia la seva amable acollida.

I aprofitem per insistir en que la continuïtat del projecte de les Misses Polifòniques depèn de la generositat de tots, cadascú segons les seves possibilitats. D'aquesta manera us convidem, als que encara no ho feu, a col·laborar-hi tot fent-vos socis, per al que cal que ompliu la butlleta que trobareu al programa de mà que us aportem, o dipositant una quantitat a les urnes que els responsables de l'Associació sostenen a la sortida del Temple.

Des de l'Associació Amics de les Misses Polifòniques us fem arribar els millos desitjos per les Festes de Nadal i us emplacem a retrobar-nos el Diumenge, 25 de març de 2018 a aquesta mateixa Basílica de Sant Just per compartir amb nosaltres l'Ofici de Setmana Santa.

I ara, us convidem a recollir-vos i viure i gaudir d'aquest Ofici de Nadal.

HOMILIA:

Nadal és una festa universal. Més enllà de les determinacions geogràfiques i culturals, dels límits marcats per un planeta global i heterogeni, hi ha una mena de corrent, difícil de definir, que traspasa continents i països. Aquest corrent transversal s'escampa per persones de condició molt diversa i per països de tradició cristiana antiga o per països on el missatge de l'Evangelí hi és present de forma minoritària. Hi ha, però, un denominador comú: el goig per un naixement. O, millor dit, el goig per aquest naixement. Perquè no neix un infant sinó aquest infant, que es diu Jesús i que és fill d'una dona que es diu Maria. Aquest infant neix en un pessebre, enmig dels animals, i el seu bressol és una menjadora. L'escalf que rep és el d'un bou i d'una mula, segons una tradició fonamentada en Isaïes 1,3, i malgrat la seva pobresa neix envoltat d'amor. La seva mare, Maria, i el seu pare adoptiu Josep, s'han desplaçat des de Natzaret a Betlem i serà a la ciutat de David on naixerà el primer fill d'una noia jove, que porta dins d'ella un fruit sant.

Aquest infant, que ha estat concebut en circumstàncies especials, poc corrents, més aviat insòlites, té un doble nom: es diu Jesús i es diu Emmanuel. El primer és un nom corrent a l'època, que s'assembla al de Josuè, però que té un significat molt precís. Iesua o Iesosua vol dir «Salvador», «(Déu) que salva». Jesús és un nom que indica alliberament de la servitud i de l'esclavatge, del pecat i de la mort, per a un poble que viu en la tenebra i l'exili i que ara rep el consol de l'Altíssim: «Consoleu, consoleu el meu poble», exclama el profeta des de la nit dels temps. La profecia s'adreça a un poble deportat i derrotat, que finalment rep una paraula de consol: «Parleu al cor de Jerusalem». Jesús és un nom que evoca l'arribada de Josuè a la terra promesa després de travessar un llarg desert. És l'hora del repòs després de la prova, l'hora de la pau després de la tribulació. Nadal és pau.

El segon nom és Emmanuel, que vol dir «Déu amb nosaltres». Però, ¿pot sortir Déu del seu palau, pot baixar a la terra després d'esquinçar el cel, pot entrar Déu en la nostra història i en comptes d'un palau fer estada en un estable? Quin Déu és aquest? De quina divinitat parlem? On és la sang noble, la nissaga d'aquest personatge? On són els seus servents, on és la seva cort? On és la rica arcova i les teles fines que han d'acollir aquest infant que encara porta les marques del part? I, malgrat tot, el seu nom és «Déu amb nosaltres». Déu ha triat un camí fora de tota previsió perquè el puguem tocar, veure, sentir. La seva carn és tan semblant a la nostra i, malgrat tot, aquella carn és l'estatge de

la llum divina. Nadal és el camí de la pobresa i la humilitat de Déu. Nadal és el camí d'una noia rebutjada per una situació incomprendible als ulls dels homes però volguda per Déu mateix. Neix pobre i rebutjat pels qui l'haurien d'acollir. Nadal és misteri d'amor i de rebuig. El camí del misteri, només el segueixen els qui es fan preguntes, els qui no creuen en el pròpia bondat sinó en el miracle.

Diu el vell profeta: «Llavors apareixerà la glòria del Senyor, i tothom veurà alhora que el Senyor mateix ha parlat». Sí, Déu parla sense paraules, a través d'un infant que acaba de néixer, que encara té els ulls mig tancats i només respon als estímuls de la gana i de la son. Es fa difícil de veure allà el Déu infinit. Qui serà capaç d'identificar-lo? Quina intel·ligència preclara sabrà entendre qui és aquell tros de carn que malda per ubicar-se en aquesta terra. Els primers a anar a trobar l'Infant són els pastors del terme de Betlem. Hi van, però, perquè han sabut vèncer la por quan una llum intensa, la llum de la glòria del Senyor, els ha visitat. Abans de conèixer i reconèixer s'ha de vèncer la por. I la por es perd gràcies a la confiança. Quin esglai dins la nit profunda, quan la nit es torna dia i la llum del Senyor il·lumina l'univers! En comptes de la por arriba l'alegria que sacut el món pel naixement del seu Salvador. El missatge que reben els pastors sembla increïble. En aquella petita ciutat de David, en aquell Betlem gasiu i desconfiat, hi arriben uns pastors que han interpretat correctament la llum que brillava en plena nit. I s'han posat a caminar cap a Betlem, corren a trobar algú que no coneixen però que han sabut identificar. Han fet confiança al missatge angèlic i ara caminen en el cor de la nit amb els cors il·luminats per la llum que se'ls ha manifestat. Els pastors s'han d'afanyar, no poden deturar-se. Ho cantava l'ària de tenor: «Frohe Hirten, eilt, ach eilet». Ningú no es pot quedar vetllant el ramat, vetllant les pròpies coses, els petits interessos, la pròpia seguretat. Cal coratge per anar endavant, però tan sols el qui no pensi en la pròpia cleda arribarà a Betlem.

Els pastors, d'aleshores i d'ara, troben Jesús «en una fosca establia». Hi troben el Salvador «que domina tota cosa», com aclama el coral, i que en la seva petitesa, no sembla ser el Senyor del món. La reacció dels pastors passa per la delicadesa del qui no vol despertar aquell infant que dorm. Nadal és tendresa. És la misericòrdia del Déu infinit, és l'emoció davant la humanitat que no pot defensar-se, que necessita ser ajudada i acompanyada. Els pastors s'alegren perquè els ha estat concedit ser amics de Jesús i de la seva humilitat. El reconeixen perquè havien vençut la por i tenien el cor a punt.

El cel, però, no calla. La terra resta silent. I els estols angèlics entonen l'himne més repetit de la història humana: «Glòria a Déu, pau a la terra». És el missatge central de Nadal. L'Univers canta la glòria de Déu, l'estelada anuncia el que han fet les seves mans, canta el Salm i amb ell la cantata segona de l'Oratori de Nadal. A la terra s'abracen la justícia i la pau, com dues bones germanes que s'estimen. La pau, el do més desitjat, ha d'escampar-se arreu de la terra. En un segle traspalsat per la guerra, la pau és el futur. Ho demanem al «Gewünschter Gast», a l'hoste desitjat que es presenta enmig nostre en el cor de la nit.